

Illustrissimo ac Reverendissimo
DOMINO
LAUDIVIO ZACCHIAE,
APVD VENETOS
NUNCIO APOSTOLICO,
& Montis Falisci ac Corneti
EPISCOPO DIGNISSIMO.

Nihil potius aut antiquius unquam duxi, quam tibi re gratum erga te animum meum patefacere; at nihil item magis arduum aut difficile; nullus ad eam rem unquam mihi potuit patere aditus. si quid tentavi, incassum tentavi, opera & oleo abusus sum. quid igitur agerem? debitum fateri hisce tuo nomini pauculis quidem paginis dicatis animus suasit, meliora allaturum me sperans, quibus etiam si debitum non solvam, veniam tamen etiam non solvens ex te impetrem, si modo interim hæc te minime despiciere sensero, sed consueta tua humanitate amplecti comperero. Vale.

L I.

LIBRI PRIMII
TITVLVS SECVNDVS,

De Partu legitimo, & Vitali.

S V M M A R I V M.

- 1 Homo in termino nascendi à cæteris animalibus differt.
- 2 Septimestris pro ratione natus est.
- 3 Nascendi tempus in homine varium.
- 4 Septimestris legitimus est.
- 5 Tredecim mensium fetus pro legitimo admissus.
- 6 Prima ratio, cur homo non habeat statutum nascendi terminum, ut cætera animalia.
- 7 Calidi cicius, frigidi serius nascuntur.
- 8 Mares feminis cæteris nascuntur.
- 9 Secunda ratio.
- 10 Tertia ratio.
- 11 Quarta ratio.
- 12 Quinta ratio.
- 13 Prioris rationis confutatio.
- 14 In quovis animalium genere tot diversa sunt temperamenta quot individua.
- 15 Individua consensunt inesse per sibi peculiare temperamentum.
- 16 Temperamentum brutis est pro interna forma.
- 17 Forma, & Natura idem.
- 18 Forma dat esse rei.
- 19 Forma est causa, quod omnis res sit una.
- 20 Forma est, à qua res est id, quod est.
- 21 Impossibile est, duo individua habere eandem formam.
- 22 Homo habet formam immaterialem.
- 23 Cætera animalia inter se temperamento similia.
- 24 Cætera animalia a forma inter se dissimilia, amplia in vegetabilibus num. seq.
- 25 A temperamentorum varietate diversitas in animalibus.
- 26 Cætera animalia saltem per quatuor insigniora temperamenta inter se differunt.
- 27 Dissimilitudo temperamentorum in hominibus à Natura non est.
- 28 Bruta inter se ceter magis similia.
- 29 Ab eo, quod per accidens est, non potest dependere id, quod à Natura præsumitur esse.
- 30 Cum temperamentorum latitudo sit infinita, debet esse infinita latitudo termini nascendi.
- 31 Qui frigido sunt temperamento, non superant numeros, qui temperamento sunt calido.
- 32 Si Hispanus, quia calidus, nascitur nono, Gallus, quia frigidus, deberet nasci decimo.
- 33 Species brutorum, que calido est temperamento, deberet sua individua cæterius parere, quam que frigido.
- 34 Secunda rationis confutatio.
- 35 Vtiorum angustia respectu universalis Naturæ est quid per accidens.
- 36 Vteri angustia debiles fetus gignit.
- 37 Tertia rationis confutatio.
- 38 Femina etiam respectu sui ipsius aliquando modicum, interdum multum sanguinem fetus submittrant.
- 39 Inveniente eis semper deberent generare nonimestres, vel decimestres.
- 40 Ex alimenti copia longiores moram in utero fatum trahere voluit Hipp.
- 41 Averrois rationis confutatio.
- 42 Hominis natura est media inter pauciparam, & multiparam.
- 43 Per id, quod ut plurimum fit, regulatur Natura.
- 44 Natura per universalia regulatur, non autem per individualia.
- 45 In omnibus animalibus variantur aliquando numeri fatuum.
- 46 Partus geminationem in homine contra Naturæ legem fieri ex Arist.
- 47 Homo absolute animal uniparum est.
- 48 Postrema rationis confutatio.
- 49 Multa animalia incerto tempore coeunt.
- 50 Prægnantia est ex majoribus causis impediens coitum in brutis.
- 51 Aliæ rationes pro præcipua conclusione facientes.
- 52 Homo in concipiendo plures committit errores.
- 53 Ex his, que contra Naturæ institutum sunt, nihil, quod contra Naturæ institutum non sit, succedere potest.
- 54 Homo, quoad nascendi seu pariendi tempus, nihil peculiare habet à cæteris animalibus. & num. 105. & num. 108.
- 55 Ab Aristotele non discedendum absque firmis rationibus in contrarium.
- 56 Prima ratio pro nostra conclusione firmanda.
- 57 Homo semper deberet esse vitalis, in quocumque assignatorum terminorum nasceretur, si id naturaliter fieret.
- 58 Quod à Natura est ut plurimum, & secundum plurimum, eodem modo fit.
- 59 Septimestres & octimestres ut plurimum non vivunt.
- 60 Septimestre & octimestre spatium non est à Natura pro termino nascendi in homine constitutum.
- 61 Secunda ratio.
- 62 Que sine carent, casu fiunt.
- 63 Hominem non habere determinatum nascendi tempus, nullum habuit finem. & ceter. num. seqq.
- 64 Natura agit propter finem.
- 65 Tertia ratio.
- 66 Vbi deest perfectio, deest finis.
- 67 Nullum perfectum sine caret.
- 68 In terminis nascendi unus dari debet perfectior alio.
- 69 Perfectum deficere est impossibile.
- 70 Supra perfectum nihil est extra accipere.
- 71 Perfectum in unoquoque genere est maximum.
- 72 Fetus à perfectione deficientes à Natura non sunt quoad nascendi terminum.
- 73 Natura semper intendit, quod perfectius est.
- 74 Quarta ratio.
- 75 Si septimus mensis sufficiens terminus est ad perfectionem acquirendam, commorari fetus in utero ultra septimum, supervacuum est, & frustra à Natura paratum.
- 76 Non magis secundum naturam est nasci ante tempus, quam ante tempus ex morbo senescere.
- 77 Nasci supra, vel infra nonum, aut decimum, ab accidenti

- cident est, & non à natura, sed à morbo. & num. 93. & 96.
- 81 Tam septimestre, & oñimestre, quam recentiores fetus extra naturæ ordinem quoad tempus nascuntur, & quæ præcipua differentia inter ipsos existat.
- 82 A septimo, & octavo mense quid acquirant fetus.
- 83 Septimestres, & oñimestres imbecilli.
- 84 Bruta ante tempus sibi debitum nata adolecere non est impossibile.
- 85 Septimestres, & oñimestres non absoluti nascuntur.
- 86 Septimestrium Historia. & num. seq.
- 88 Supra decimum nasci naturale non est.
- 89 Homo habet magis præfixum nascendi terminum, quam qui existimatur.
- 90 Antiqui Romani septimestrem, & oñimestrem non acceptarunt.
- 91 Septimestris Homera immaturus dicitur.
- 92 Septimestris non habet cum vita omnimodam repugnantiam.
- 94 Contradictio experientie, hominis est absque sensu.
- 95 Hominem septimestrem, & oñimestrem nasci patet, causam vide num. 97.
- 98 Homo præ ceteris feminis in partu laborat.
- 99 Bruta raro, & non nisi in conceptionis principio abortiunt.
- 100 Respectu fetus nasci ante septimum, magis contra naturam est, quam in septimo, aut post.
- 101 Nasci dici non potest, qui à præternaturali causa in lucem exire cogitur.
- 102 Homo, proprie loquendo, nascitur nono, aut decimo.
- 103 Aberrans proprie quando dicitur.
- 104 Natus ante nonum semper aliquo modo dici potest abortivus.
- 106 Bruta non habent nascendi terminum ita præscriptum, ut nunquam evadent.
- 109 Cur anticipare nonum in nascendo homo non possit, retardare autem maxime.
- 110 Necessè est dari terminum nascendi omnium brevissimum. & qui sit, num. seq.
- 112 Nonus mensis pro calidioribus naturis constituitur.
- 113 Decimus longissimus nascendi terminus in homine.
- 114 Cur plures ante nonum, quam post decimum nascantur.
- 115 Impossibile est, ut matris sanguis supra decem menses sufficere possit fetus.
- 116 Natus supra septem quadragenarios non vitalis.

De termino nascendi à Natura homini constituto, & an in ea re à cæteris animalibus differat.

QUÆSTIO I.

Staturam, sed supra, quam credi possit, perturbato ac non lubenti animo, cum ad hæc exaranda me accinxissim, communi hominum sententiæ in iis, quæ jam scribere paro, adherere, & obscurantibus universalis opinionis fluentæ me asportandum committere, reclamante semper, ac dejerante in me ipso nescio quo veritatis sensu. Cum, meliori genio fortasse ductus, calculum reduxi, atque alacri ac prompto animo pro veritate solus etiam contra quamplurimos fortissimos ac invincibilis

potentiæ propinatores dimicare decrevi, licet viduum tandem à pugnantium me fortitudine ac numero non modo dubitem, sed certo certius sciam, pugnasse tamen gloria partem fore existimo.

Invaluit apud cunctos non doctos homines solium, sed & apud viles tonfores hujusmodi opinio, quod homo non ut cætera animalia præfixum quendam terminum nascendi à Natura habeat, sed varium ac multiplicem, ita ut & septimo, & octavo, & nono, & decimo, & undecimo mense oriatur, cæteris non nisi assignato mense nascentibus.

Ejus conclusionis primus auctor Arist. fuisse videtur, qui, cum vidisset Hipp. & septimestrem foetum pro ratione natum esse asseverasse, & oñimestrem, & nonimestrem, & decimestrem, & undecimestrem partum admisisse, non contentus ea ipsa recensere, quæ ab ipso Hipp. didicerat, eam firmavit conclusionem, Homini à Natura nullum constitutum esse nascendi, seu parandi tempus, veluti cæteris animantibus illa constituit, ita ille habet 4. de Gener. Anim. cap. 6. & Problem. sect. 10. Probl. 30. ex qua conclusione eo deventum est, ut Iustitiam ministrantes ex hoc etiam partum decimotertio mense natum pro legitimo ad hereditatem admiserint; ita enim Papirium prætorem fecisse testatur Plin. nat. hist. lib. 7. cap. 5. ubi & Arist. pro more in ea sententia adhæret, & ejus rei alia exempla narrat.

Non tamen aliquos ita movisset Arist. & Plin. auctoritas, nisi & ipsi Hipp. ante illos ejus fuisse sententiæ auctorem novissent, non solum, quod tot foetus vario tempore editos tanquam naturaliter natos admittere videretur, sed quod apertissime in prin. de Dieta varium omnino esse nascendi tempus asseverasset, alioque serius, quosdam autem maturius nasci tradidisset.

Hominum ergo nullus debebat tantorum viro-rum assertioni reclamare, ita ut omnes consenserint, etiam Legillatores. Plato 5. de Rep. vers. med. ubi septimestrem pro legitimo admittit, & nostræ ipsæ 4. Leges in l. septimo. ff. de statu hom. quæ, ut dixi, huic conclusioni innixæ tredecim mensium foetum aliquando pro legitimo admiserunt, teste eod. Plin. referente Anl. Cell. Noët. Ast. lib. 3. cap. 16.

Iam ergo ea conclusio omnibus undequaque acceptissima, ab omnibus quasi pro indemonstrabili, & axiomate quodam habetur, & à quibuscunque doctis viris ad suas assertiones roborandas, ad problemata enodanda, ad dubitationes declarandas pro fundamento reali, ac præcipuæ considerationis adducitur, & ne omnium nomina huc congeram, satis sit recentiores aliquos adduxisse. Amat. Lysit. Gen. 1. curat. 27. Jobert. lib. 3. Error. popul. cap. 2. Mercurial. de morb. Mul. lib. 2. cap. 1. in prin. Andr. Laurent. Anatom. lib. 8. cap. 30. Mercurius in lib. della Commaré, lib. 1. cap. 70. Cedronc. in Method. testif. c. 14. Roderic. à Castr. de Nat. Mul. lib. 4. cap. 1. Plenissime Nancel. in Analog. Microc. ad Macro. lib. 7. par. 4. sed omnium prædictorum luculentissime eam sententiam & exponit, & tuerit Horat. Augen. in lib. ad hanc ipsam rem dicato, nimirum, quod homini non sit certum nascendi tempus, qui succedit secundum suam Epist. & Conf. Med. Tom. Hi omnes, inquam, cum aliis pene infinitis, quos nominare non interest, & eam conclusionem firman, & plures rationes in ejus favorem adducunt, quarum potiores apud ipsos sequentes habentur.

Prima ratio. Cum hominum temperamenta plurimum, ac multo insignius, quam cæterorum ani-

mantium inter se evarient, consentaneum videtur, ut diversa etiam à Natura fortiantur nascendi tempora: nam is, qui calido temperamento est, cum citius multo perficiatur, quam qui est frigidus, non debet eam moram in utero contrahere, quam contrahere cogitur is, qui est frigidus; patet exemplo maris, & foemellæ; mas enim quia citius perficitur, ex eo quod calidior sit, citius etiam nascitur, ut deinceps dicitur, & notat Glo. in l. Idem erit. ff. de Statu hom. in n. Quest. 1.

Secunda ratio. Dubium non est, quod ob multiplicem prædictam temperamentorum varietatem in homine, plurimum etiam in eo diversificentur corporum partes in individuis, ita ut hoc individuum utero fit amplo, illud vero angusto; hinc est, quod, cum angustus unius individui uterus non possit toto decem mensium spatio augetur foetus locum præbere, testante Hipp. provida Natura diversa nascendi tempora homini præscripsit, ne is, qui alias roto eo spatio, quod illa præscripsisset, in utero ob locorum angustiam commorari non poterat, ex eadem causa suffocaretur, quod necessario contingebat; fatius idcirco fuit, ut hic septimo aut octavo nasci posset, & ex naturæ præscripto vivere.

Tertia ratio. Ex primo supposito, nimirum ex multiplici in homine temperamentorum varietate fit, ut unum individuum multo sanguine abundet, aliud vero modico, consentaneum vero est, ut ubi multum sanguinem foetus exugere potest, celerius absolvatur, ubi vero modicum, serius. sagax ergo ac optima parens Natura prudenter illud operata est, ne uno omnes tempera nascerentur, prior enim in casuum moram in utero traheret, si postquam absolutus est, nasci non debuisset; posterior imperfectus exiret, nisi tantam moram traheret, quanta ille indigebat.

Quarta ratio, & est Averr. in Paraph. 4. de Gen. anim. cap. 7. quam elicit ex Arist. Homines, inquit, Natura est particeps harum duarum specierum, multiparæ quippe, & pauciparæ, quæ, ut dixi, huic conclusioni innixæ tredecim mensium foetum aliquando pro legitimo admiserunt, teste eod. Plin. referente Anl. Cell. Noët. Ast. lib. 3. cap. 16.

Quinta ratio. Homo quovis tempore, ac quavis hora, noctu diuque, Iuvenis, Senex, per Hyemem, per Æstatem, Vere, Autumno, semper pro suo arbitrio coitu utitur, neque habet à Natura sibi constitutum tempus, quo mas cum femina ad speciem propagandam conjungatur, veluti cætera habent animantia; unde Hipp. in Epist. ad Damagetum in persona Democriti loquens, Anniversarioium, inquit, temporum ordo brutis quidem animantibus coitus finem asserit, homo vero in sano libidinis stimulo continenter agitur. Ea igitur de re provida Natura præstitit, ut incerto tempore parere posset animal, quod non certo tempore concipiebat. Alias denique his dissimiles rationes adducit Augen. lib. 1. supercrit. de Part. hum. cap. 14.

Iam igitur eam conclusionem, & rationes pro ea firmanda adductas examinemus; & quid in illa improbandum tanquam falsum, quidve in his refellendum à nobis sit, proponamus. Præcipua ergo Arist. conclusio duo continet, quorum utrumque falsum esse non multo posthac patebit; nam homini amplioiem quam fit, cæteris animalibus angustioiem nascendi terminum esse vult, primum igi-

tur non ita se habere, jam demonstrandum, si modo ante propositis rationibus satisfaciamus.

Prima ergo ratio proponit nobis temperamen-torum varietatem in homine, quam desiderari in cæteris animantibus supponit: miror tamen ipse, quomodo in aliis quoque animantibus eam temperamentorum differentiam negare illis suadeat animus, cum non in specie humana solum, sed & in insectorum speciebus tot reperiantur diversa temperamta, quot individua: neque enim per aliud constituuntur in esse individuali omnia quæcunque vivunt, quam per proprium temperamentum, homine excepto; illud enim est illis pro interna forma. Gal. comm. 3. Aphor. 2. Temperamentum enim est ipsa Natura; at forma, & Natura idem sunt. Gal. ad eos, qui de Typ. scripsit, cap. 4. & alibi. si ergo forma dat esse rei, ut est trita apud Philosophos conclusio, & ab ipsis ll. canonizata. l. Insanus. §. si quis. ff. ad exhib. Titag. in l. si unquam C. de revo. donat. Glo. suscep. lib. mem. 67. quotquot erunt Entia, totidem erunt formæ, & consequenter totidem temperamta. Et fit iterum forma est causa, quod omnis res fit una Averr. 3. Physic. tex. 68. & primo de Anim. com. 90. & alibi pluries, nam forma est, & qua res est id, quod est. Themist. 2. Physic. tex. 11. impossibile est, quod duo individua habeant unam eandemque formam, & consequenter habeant unum idemque temperamentum. Itaque hæc temperamentorum varietas multo magis consideranda venit in cæteris animantibus, quam in homine, cum illa per ea constituantur in esse individuali, quod homini non accidit, qui habet immaterialem, & inalterabilem formam, si ergo ob temperamentorum varietatem Natura homini multiplicem nascendi terminum constituit, cæteris ob id ipsum multo major constitui debebat.

Sed dices, hoc sensu ipso nos assequi posse, cum videamus manifeste cætera animalia in temperamento magis sibi similia, quam homines inter se; quod maxime demonstrare potest id, quod figura inter se vix differant, homines autem maxime inter se effigie dissimiles apparent, cujus rei rationem reddit Arist. Problem. sect. 10. problem. 12. ex hoc etenim non aliud arguere possumus, nisi maximam temperamentorum in illis consonantiam & convenientiam, in nobis dissonantiam & disconvenientiam.

Respondeo, quod licet cætera animalia inter se nobis valde similia videantur, tamen eadem est, aut paulo minor inter ea dissimilitudo individuorum, quæ & inter nos: nobis vero, qui universalem quamdam eorum ideam, & non particularem apprehendimus, simillima videntur, quia universali illi Ideæ omnia conveniunt; patet hoc, quia bubulci, & pastores, qui non universale quid, sed particularia apprehendunt, quæ suæ curæ demandata sunt, ea nullo negotio, sed facillime non aliter, quam de hominibus facerent, inter se nomine distinguunt. Quod etiam Homeri testimonio comprobari potest, Iliad. lib. sic dicens:

Hor autem ut greges amplios caprarum caprarum homines (sunt); Facile distinguunt, postquam in pascuis commixti Sic hos duces dirigeant.

Video mulierculas ancilafque gallinarum unam ab alia seorsim cognoscere, quod admirationem asserit ei, qui non individua illa, sed quoddam universale gallinæ generis phantasma in mente habet, omnia